

Szécsényi László LL.M.
egyetemi tanársegéd

Kritikai észrevételek a közraktározásról szóló törvényjavaslathoz

I. Bevezetés

Magánjogunk legújabb kori - rendszerváltásoktól zilált - fejlődésének egyik legérdekesebb paradoxona kereskedelmi jogi intézményrendszerünk fejlődéséhez kapcsolódik. Az 1875. évi XXXVII. törvény (Kt.) Európa számos államához hasonlóan - főként német mintára - a kereskedelmi jog dualista kodifikációját valósította meg, elválasztva egymástól az általános magánjogot és a kereskedők speciális magánjogát, a kereskedelmi jogot.

Polgári törvénykönyvünk megalkotásával ez a kettőség megszűnt, azonban a Kt. egyes rendelkezési meglepő módon a mai napig hatályban maradtak. Így ma is élő szabályok a kereskedelmi utalványokat szabályozó 291. és kk. §-ok, és a közraktári ügylet szabályait tartalmazó VI. cím rendelkezései. Természetesen nem az meglepő, hogy egy jogszabály több, mint 100 éven át hatályban van (gondoljunk akár a Code civile, akár a HGB példájára), hanem annak jogi dogmatikai következetlensége: a kereskedelmi ügyletként funkcionáló közraktári ügylet intézménye úgy maradt hatályban, hogy a kereskedelmi ügyletek általános szabályait a jogalkotó hatályon kívül helyezte.

Pedig - miként erre a javaslat indokolása is rámutat - a magyar kereskedelmi törvény volt az első Európában, mely a közraktári ügyletet a kereskedelmi ügyletek közé sorolta. A Kt. a kereskedelmi alapügyletek között megkülönböztette a *tárgyi* és az *alanyi* kereskedelmi ügyleteket. Tárgyi ügyletek voltak: dolgok eladási szándékkal történő megszerzése, szállítási ügyletek, értékpapír-kereskedelem, biztosítási ügylet, fuvarozás és a hajókölcson. Az alanyi ügyletek csak akkor minősültek kereskedelmi ügyletnek - s így a Kt. hatálya alá tartozónak, ha azokat „iparszerűleg” (ahogy ma mondanánk üzletszerűen) folytatták. A közraktári ügyletet a Kt. 259. § 4. pontja alanyi ügyletként szabályozta. Ebből következően a kisebb beraktározóvállalatok ügyleteit csak akkor lehetett kereskedelmi ügyletnek tekinteni, ha tulajdonosuk kereskedő volt.

Magánjogunk fenti önellentmondásának felszámolásához jó ürügyet jelenthetett volna a közraktározási ügylet újraszabályozása. Ehhez azonban olyan átfogó

jogalkotási koncepció kidolgozására lett volna (és lenne) szükség, mely egy és mindenkorra tisztázza a kereskedelmi jog és a magánjog viszonyának problémáját. Úgy tűnik azonban, 1995 végén a kormányzat - jogalkotási politikáját láthatóan restriktív gazdaságpolitikájának alárendelve - inkább a tervgazdaságok szolgálatába állítható kommunista ideológia által átformált, elsőként a Weimari Köztársaság alkotmányban megalapozott, beavatkozó-normákból összeálló *gazdasági jogi koncepciót* tette magáévá.

Mindettől függetlenül a közraktári ügylet intézményének újraszabályozása természetesen praktikus okokból is indokolt. A fejlett piacgazdaságok példája azt mutatja, nem létezhet jól működő gazdaság közraktárak, és az azokkal járó előnyök nélkül. Ehhez pedig olyan jogi szabályozás szükséges, mely modern formában ötvözi a Kt.-től örökölt intézmény kipróbált szabályait a világ jogfejlődésének tapasztalataival. Jelen törvényjavaslat ezért céljában és szándékában feltétlenül indokolt. A megvalósítással kapcsolatban azonban számos kritikai észrevételt fogalmazhatunk meg.

II. Részletes értékelés

1. A közraktár fogalma és jogalanyisága

A javaslat a közraktárakat olyan *gazdálkodó szervezetként* szabályozza, mely „a nála elhelyezett dolgok őrzésével, valamint közraktári jegy kibocsátásával foglalkozik”. A 2. § (1) bekezdésének megfogalmazása szerint közraktár kizárólag részvénytársaságként működhet. A két törvényhely összevetése alapvető következetlenséget mutat a közraktár intézményének meghatározásával összefüggésben.

A közraktár és az azt működtető részvénytársaság közötti jogi kapcsolat szorosága a közraktárakra vonatkozó részletes rendelkezések szempontjából igen jelentős. A javaslat azt a koncepciót vallja, mely szerint a közraktár olyan részvénytársaság, mely közraktári tevékenységet folytat. Ezzel szemben a közraktár szervezetének meghatározásakor a javaslat tudomást sem vesz arról, hogy a részvénytársaságok szervezetét a Gt. kógensen szabályozza, s e szabályok a részvénytársaságok szervezetében ügyvezetőket (javaslat 7. §) nem ismernek.

A *gazdálkodó szervezetek* intézményének lényege, hogy azokra nézve a Ptk. bizonyos jogkérdésekben (pl. elévülés, késedelmi kamat) a magánszemélyektől eltérő szabályokat állít fel. Mivel közraktár csak részvénytársasági formában működhet, így az már eleve gazdálkodó szervezetnek minősül.

A közraktár valójában közraktári tevékenységet folytató *vállalat*. A vállalat olyan *gazdasági egység*, mely jogi szempontból társasági, polgári, munka-, adó-, társadalombiztosítási jogintézmények komplex együttese. Jogi szempontból a vállalat

kifejezésnek - az állami vállalatok intézményrendszerének még élő emléke következtében - kétségtelenül van egyfajta pejoratív felhangja, ez azonban fokozatosan elkopik.

Célszerűbbnek látjuk ezért a közraktár, mint vállalat (mely nem jogalany) elválasztását az azt működtető, jogalanyisággal rendelkező részvénytársaságtól. A közraktár eszerint olyan vállalat, mely a nála elhelyezett dolgok őrzésével, valamint közraktári jegy kibocsátásával üzletszerűen foglalkozik. A közraktár *tulajdonosa* csak részvénytársaság lehet. A közraktár és tulajdonosának elválasztása lehetőséget ad arra is, hogy a közraktár szervezetét, tisztségviselőit a törvény a részvénytársaság szervezetétől függetlenül szabályozza. Önmagában tehát a közraktár és a mögötte álló részvénytársaság (jogalany) elválasztásának mellőzése nem hibás megoldás, de akkor annak következményeit a jogalkotónak fel kell vállalnia: nem állapíthat meg pl. a közraktárra a részvénytársaságétól eltérő szervezetrendszert.

Fenti fogalom-meghatározásunkban a közraktár definíciójának fogalmi elemei közé - a javaslattól eltérően - az üzletszerűséget is felvettük, mely a Gt. 4. § (1) bekezdése miatt feltétlenül indokolt, illetve hiánya jogalkotási hiba.

2. Tőkeminimum

A javaslat 2. § (2) bekezdése szerint a közraktárnak 500 millió forint alaptőkével kell rendelkeznie, s ebből nem pénzbeli hozzájárulásként legalább 250 millió forint értékű tehermentes ingatlannak kell rendelkezésre állnia.

A közraktárak működéséből eredően jelentős károk, nagy mértékű igények származhatnak. A letevőket kétségtelenül védeni kell, meg kell teremteni azokat a törvényes garanciákat, melyek alkalmasak a közraktárak „hitelezőinek” védelmére. Ennek egyik lehetséges eszköze a tőkeminimum előírása, mely a közraktárként működő részvénytársaság tagjainak korlátolt felelőssége miatt indokolt.

Természetesen az 1. pontban írtaknak megfelelően nem a közraktárnak, hanem az azt működtető (tulajdonos) részvénytársaságnak kell az alaptőkeminimummal rendelkeznie.¹

A hitelezővédelemnek a tőkeminimum előírásán kívül egyéb eszközei is lehetnek, mint pl. *kötelező felelősségbiztosítás*, illetve az ún. *terhelési tilalom* [javaslat 4. § (3)]. A hivatkozott szövegrész alapján nem egyértelmű a kötelezően előírt vagyonszámítás és a közraktár által „köthető” felelősségbiztosítás viszonya. A bekezdés utolsó mondatában előírt terhelési tilalom a kiállított közraktári jegyek értékének történő korlátozását jelenti az alaptőke függvényében. Ez utóbbi kife-

¹ A közraktár és az azt működtető jogalany közötti fent kifejtett jogi elhatárolás alapján észrevételezhető a javaslat 3. § (1) bekezdése, 5. § (2) bekezdésének f) pontja.

jezetten rugalmas módja a hitelezővédelemnek, s a bankok hitelezési gyakorlatában bevált módszert honosít meg a közraktározás területén is.

A Kt. 435. §-a 500.000,- pengő tényleges alaptőkét írt elő a közraktárat nyitó személyeknek. Előírta továbbá, hogy a közraktár az alaptőkét kizárólag közraktári tevékenységre fordíthatja. A Kt. 435. §-át az 1960. évi 11. törvényerejű rendelet 95. §-a (a melléklet 1. pontjának kivételes rendelkezése hiányában) hatályon kívül helyezte. Az egyes kereskedelmi tevékenységek gyakorlásáról szóló 15/1989. (IX. 7.) KeM rendelet 2/C. §-a szerint a közraktári tevékenység nyilvántartásba vételét kérelmező gazdálkodó szervezet, illetőleg egyéni vállalkozó legalább 50 millió forint összeget - vagyoni biztosíték címén - e célra nyitott bankszámlára köteles elhelyezni; a vagyoni biztosíték összege kizárólag a közraktár rendeltetészerű működése körében szokásos ügyletekből eredő - a Kt. 437. §-ában meghatározott - kárigények kielégítésére volt fordítható.

A javaslat által előírt igen magas tőkeminimum alapvetően akadályozhatja a közraktárak elszaporodását. A feltételként meghatározott ingatlanvagyon előírása egyszerűen értelmetlen: a közraktár működése nem függhet a neki helyet adó ingatlan forgalmi értékétől. A javaslatban meghatározott feltételeknek jelenleg csak két cég tesz eleget (Gamszov Rt., ÁTI Közraktározási Rt.). Ezek az egykori állami vállalatok jelentős monopolhelyzetre tehetnek szert a javaslat elfogadása esetén. A politikai szándékot sejtető, és egyébként jogdogmatikai szempontból is támadható megoldás nem illeszkedik a jogalkotó nemes szándékaihoz.

Helyesebb volna tehát az abszolút korlátot alacsonyabb értékben (50 millió forint) meghatározni, s ezzel párhuzamosan relatív biztosítékként a közraktári jegyek kibocsátásának értékét az alaptőke függvényében *általános érvénnyel* korlátozni. A felelősség- és vagyonbiztosítási kötelezettség előírása a fentiekkel együtt megfelelő garanciát jelentene, s nem akadályozná a közraktárak elterjedését, illetve monopóliumok kialakulását.

3. A közraktár tevékenysége

A 3. §-ban előírt névre szóló részvény-kibocsátási kötelezettség indokolt. Ezzel szemben érthetetlen és értelmezhetetlen a 3. § (2) bekezdésének előírása „közvetett tulajdonnal rendelkező személyek cégjogi adatainak” nyilvántartásáról.

A javaslat sajnálatos módon nem rögzíti le elvi szinten a Kt. által ismert garanciális tételt, miszerint a közraktár az alaptőkét kizárólag közraktári tevékenységre fordíthatja. A 4. § (4) bekezdésében előírt felvásárlási tilalom azonban feltétlenül indokolt. A közraktár felvásárlási tevékenysége bennfentes információk birtokában visszaélésekre adhatna lehetőséget, ezért helyes a felvásárlás lehetőségének kizárása.

A törvény előkészítője azonban most sem következetes. A 19. § előírása szerint a közraktár tulajdonában álló árut a közraktári ügylet alapján letett árutól elkülönítve kell tárolni. A felvásárlási tilalom következtében felvásárlás útján áru nem kerülhet a közraktár tulajdonába. Ha a közraktár (az rt.) más módon jutott az áru birtokába, és azt magánál helyezi el, akkor ez az önszerződés tilalma miatt vagy lehetetlen, vagy pedig ez is közraktári ügyletnek minősül. A fentiek miatt célszerű volna a 21. § keretén belül kimondani, hogy a közraktár a közraktári és a 21. §-ban szabályozott kiegészítő tevékenységeken kívül más tevékenységet nem végezhet.

4. Bankhitel

A javaslat 4. §-a jelentősen korlátozza a közraktárak által felvehető bankhitel lehetőségét. Az (1) bekezdés korlátozó rendelkezése összhangban áll a kifejtett garanciális elvekkel. A (2) bekezdés álláspontunk szerint azonban indokolatlanul nehezíti meg a hitelhezjutást. Bankhitelhez jutni biztosíték nélkül nem lehet. Legjobb biztosíték az ingatlanra bejegyzett jelzálogjog. Ennek hiányában a közraktáraknak nincs esélyük hitelhez jutni. A javaslat megoldása helyett a jelzálogjog alapítását engedélyezni kellene pl. azzal a feltétellel, hogy a követelések kiengedélyezésének sorrendjében a letevők követelése megelőzi a hitelezők követelését.

5. Személyi feltételek

A közraktár jogalanyiságáról és szervezetéről elmondottak fényében a 7. § rendelkezésit is át kell értékelni. Ügyvezetője a Kft.-nek van, ezért helyesebb volna a javaslatban a semlegesebb üzletvezetés kifejezés használata. Ha a közraktár nem jogalany, akkor azzal nem állhatnak munkaviszonyban az ügyvezetők. Ha jogalany (maga az rt.), akkor annak szervezetében ügyvezetők, mint tisztségviselők nem szerepelhetnek. Ez utóbbi esetben a közraktárnak igazgatói lehetnek.

A igazgatók választással keletkező társasági jogviszonyuk mellett munkaviszonyban is állnának a közraktárral. A munkaviszonyukat keletkeztető jogi aktus azonban tipikusan nem *kinevezés*, hanem a munkaszerződés. A kinevezés hatályos jogunkban hagyományosan pl. közszolgálati jogviszonyt keletkeztet. A szóhasználat valószínűleg az állami vállalatokról szóló 1977. évi V. törvény 15. §-hoz fűződő érzelmi kapcsolat vagy megszokás eredménye...²

6. A közraktári ügylet

A 14. §-ban alkalmazott közraktári ügylet-fogalom kifogástalan. A (2) bekezdésben kiteljesedő jogi konstrukció azonban jogi szempontból elégtelen.

---

² Vt. 15. § Ha a vállalat általános vezetését vállalati tanács, illetőleg a dolgozók közgyűlése látja el, az igazgató megválasztásáról és felmentéséről e testület dönt, államigazgatási felügyelet alatt álló vállalatnál pedig az igazgatót az alapító szerv nevezi ki és menti fel.

A (2) bekezdés szerint ugyanis, ha a közraktár a letett dologról nem állít ki közraktári jegyet, akkor az letétnak minősül. A közraktári jegy kiállítása nem ok, hanem következmény. A javaslatnak azt kellene meghatároznia, hogy a közraktárnak mikor nem kell közraktári jegyet kiállítania. A letéti szerződést megítélésünk szerint a javaslatnak általában a közraktári ügylet mögöttes jogává kellene tennie, s ezen felül kellene meghatározni azokat az eseteket, amikor eleve a Ptk.-t kell a (beraktározási) ügyletre alkalmazni. Utóbbi eset akkor fordulhat elő, ha a vállalat nem üzletszerű működése körében vállalja áruk (pl. bútorok) beraktározását, hanem eseti jelleggel.

A 15. § (2) bekezdésének szabályozása az ügylettípusok elhatárolása körüli következetlenséget mutatja. A javaslat szerint ugyanis, ha a letett áru fajta és mennyiség szerint határozható meg, akkor a közraktárnak azonos minőségből kell kiadnia a meghatározott mennyiséget. Ezzel szemben nemcsak egyedi árut lehet egyedileg elhelyezni, a törvénynek azt a lehetőséget is kellene biztosítania hogy fajta és mennyiség szerint meghatározott árut a közraktár egyedileg tároljon és ugyanazt legyen köteles kiszolgáltatni. Ez alapján a rendhagyó és rendes közraktári ügylet elkülönítése indokolt. Alapesetben (rendes ügylet) a közraktárnak ugyanazt kellene kiadnia, amit nála elhelyeztek. Rendkívüli ügylet (ömlesztett tárolás) esetében van létjogosultsága a (3) bekezdése rendelkezésének.

8. Az áfa-fizetési kötelezettség alapja

A javaslat a 16. §-ban teljesen téves álláspontot képvisel a közraktári jegyek áfa-kötelezettsége vonatkozásában. A 16. § (3) bekezdése szerint az áru szerződéskötés kori értéke az alapja az áru kiváltásakor fizetendő áfa-nak. Az 1994/228. APEH iránymutatás már korábban élesen elhatárolta a közraktári jegyekkel kapcsolatos áfa-fizetési kötelezettséget keletkeztető és nem keletkeztető jogcselekményeket. Áfa-fizetési kötelezettség, illetőleg az áfa-levonási jogosultság annyiban keletkezik, amennyiben a közraktári jegy átruházása, forgatása útján termékértékesítés, illetve termékbeszerzés történik.³ Az áru kiváltásakor nem történik értékesítés, így nem keletkezik áfa-fizetési kötelezettség. Ettől alapvető-

³ A termék közraktárban történő elhelyezése önmagában nem keletkeztet áfa-fizetési kötelezettséget, minthogy az az 1992. évi LXXIV. törvény 6. §-ának (1) bekezdése értelmében nem jelent termékértékesítést. A közraktárjegy átruházása, vagyis az áru- és zálogjegy együttes forgatása az 1992. évi LXXIV. törvény 6. §-ának (1) bekezdése értelmében termékértékesítésnek számít. Az adó alapja az okiratért kapott ellenérték, beleértve ebbe a közraktárat üzemeltető társaságnak fizetendő díjat, kezelési költséget stb. is. A zálogjegy elkülönült átruházása, forgatása az 1992. évi LXXIV. törvény 6. §-ának (1) bekezdése értelmében nem jelent termékértékesítést, minthogy az csak a kölcsönhitelező személyben hoz változást, anélkül, hogy a termék tulajdoni állapota változott volna. Az árujegy elkülönült átruházása, forgatása az 1992. évi LXXIV. törvény 6. §-ának (1) bekezdése értelmében termékértékesítésnek számít. Ez esetben az árujegy megszerzője nyilvánvalóan kevesebb ellenértéket fizet az átadónak, mintha a közraktárjegyet (az áru- és zálogjegyet együttesen) szerezte volna meg, lévén a terméket kölcsön terheli.

en eltérő kérdés, hogy a közraktár által nyújtott szolgáltatás után milyen áfa-fizetési kötelezettség keletkezik.

9. A közraktár felelőssége

A közraktár felelőségét a javaslat a Kt.-val egyezően szigorú, tárgyi felelősségként szabályozza. A 22. §-ban felsorolt kimentési okok megegyeznek a korábbi szabályozással. A rendelkezést azonban célszerű volna úgy megfogalmazni, hogy abból a bizonyítási kötelezettség, illetve bizonyítási teher iránya is világosan látható legyen. Ezért a „kivéve ha az„ szövegrész helyett a „*kivéve, ha bizonyítja, hogy az*” szövegrész használatát javasoljuk.

10. Művi tárolás

A javaslat sajnálatos módon szentesíti a gyakorlatban a közraktár ügylet lényegével teljesen ellentétesen kialakult jogintézményt a „*művi tárolást*”. A gyakorlatban bevett módszer ugyanis, hogy a közraktár az árut nem raktárában, hanem pl. a tulajdonos termelőszövetkezet telephelyén helyezi el. Ilyenkor is sor kerül a közraktári jegy kiállítására; a közraktár valójában csak szervező tevékenységet végez.

Álláspontunk szerint garanciális jelentősége van, hogy a közraktár árut csak a megfelelően kialakított raktárában, telephelyén helyezhessen el. Ezért ellenezzük a művi tárolás engedélyezését [22. § (2)], s tartjuk szükségtelennek a közraktári jegyen a tárolás helyének feltüntetését [24. § (3) h) pont]. A közraktár az árut idegen raktárban ne tárolhassa, mert a művi tárolás nem valódi letét, nem közraktári ügylet, hanem közraktári jegy kvázi szívességi kiállítása.

11. A közraktári jegy

11.1. Fogalom

A közraktári jegy fogalmát a 24. § (1) bekezdése határozza meg. Eszerint „a közraktári jegy rendeletre szóló értékpapír, amely az áru átvételének a közraktár részéről való elismerését, illetve az áru kiszolgáltatására vonatkozó kötelezettséget bizonyítja”.

A javaslat által használt közraktári jegy-fogalom nem felel meg az értékpapírrajog általános szabályainak.

A közraktári jegy nem feltétlenül rendeletre szóló, de minden esetben forgatható értékpapír. A forgatható értékpapír elnevezés azért helyesebb a rendeletre szóló értékpapír elnevezésnél, mert a forgathatósághoz nem feltétlenül kell a papírt rendeletre szólóan kiállítani. A közraktári jegy - miként a váltó - rendeleti záradék hiányában is ipso iure forgatható.

Helyteleníthető a bizonyítási funkció fogalmi elemként történő kizárólagos használata is, hiszen ezzel a funkcióval minden okirat természetszerűleg rendelkezik. A közraktári jegy lényege - lévén árupapír - hogy megtestesíti (mopolizálja) és mobilizálja a közraktárban letett áru feletti tulajdonjogot.

A fentiek alapján a 24. § (1) bekezdése a következőképpen szólhat helyesen: *A közraktári jegy forgatható értékpapír, amely a közraktárban letett áru feletti tulajdonjogot testesíti meg. Az áruval rendelkezni, azt megterhelni csak a közraktári jegy birtokában lehet.*

11.2. Átruházás

A 26. § tartalmazza a közraktári jegy átruházásának szabályait. A javaslat - helyesen - külön is rendelkezik a zálogjegy átruházásáról. A zálogjegy - s ezáltal a letett árun fennálló zálogjog átruházásának alapvető problémája, hogy az nincs összhangban a Ptk. szabályaival. A Ptk. 251. § (5) bekezdése szerint ugyanis „a zálogjog önálló átruházása, továbbá a zálogjognak szerződéssel való elzálogosítása semmis”. A zálogjegy átruházása pedig éppen a letett árun létesített zálogjog átruházását jelenti. Kétségtelenül a javaslat a korszerűbb, s ez egyben azt is jelenti, hogy az átmeneti rendelkezések között rendelkezni kell a Ptk. 251. § (5) bekezdésének sorsáról.

A gyakorlatban sok problémát fog felvetni a 26. § (3) bekezdésének alkalmazása. Nem világos ugyanis, kinek kell a letéti könyvbe bejegyeztetni a zálogjegy első önálló átruházását, s mi a következménye a bejegyzése elmaradásának. Célszerű lenne ezért kimondani, hogy a zálogjegy önálló átruházását megelőzően az (akkor még egyben lévő) *áru- és zálogjegy birtokosa* köteles a zálogjegy önálló átruházását a letéti könyvbe és magára az árujegyre átvezetni.

A 27. § (1) bekezdése érthetetlen mindazok számára, akik a közraktári jegy eddigi gyakorlatát nem ismerik. A rendelkezés szerint „a közraktári jegy bármely részét óvadékként csak üres forgatmánnyal lehet átadni”. A jogalkotó kétségtelenül nem átadásra, hanem átruházásra gondolt, hiszen az átadáson kívül a forgatás is szükséges követelmény. Azt, hogy a biztosítékadási lehetőség közül miért pont az óvadék lett kiemelve, az egyszerű szemlélő számára talány. A rejtély akkor oldódik meg, ha megismerjük a magyar pénzügyintézeteknek a közraktári jeggyel kapcsolatos hitelezési tevékenységét.

A gyakorlatban a bankok hitelezési tevékenységük során szinte abszolút biztonságra törekednek. A közraktárban letett árura nyújtott hitel esetében ezért nem elégedtek meg a zálogjegy kiállításával és átruházásával (megszerzésével), hanem az árutulajdonost az árujegy kiadására is kötelezték, melyet banki létben tartottak. Ez a gyakorlat a közraktári jegy által biztosítani kívánt többes gazdasági célt lehetetleníti el, hiszen az árutulajdonos nem tudja az árut a zálogjogosulttól függetlenül átruházni. Ezt a gyakorlatot kívánja a hivatkozott rendelkezés szentesí-

teni oly módon, hogy elírja: óvadékként (sic!) csak üres forgatással kehet a közraktári jegy bármely részét átruházni.

Érthetetlen egyrésztől, miért az óvadék intézményét emeli ki a javaslat a számos biztosítási eszköz közül. Másrészt a rendelkezés megfogalmazója nem gondolta végig annak jogi következményét. Ha a bank a folyósított hitel ellenében a zálogjegy birtokába jut, de ezen felül üres forgatással az árujegyet is megszerzi, akkor a letett áru tulajdonosává válik, mert üres forgatmány esetén a papír mindenkori birtokosa az értékpapírba foglalt jog jogosultja. Ez esetben tehát zálogjog a Ptk 256. § (1) bekezdése értelmében megszűnik. A rendelkezés értelmét veszítette.

Kritizálható a 27. § (3) bekezdésének szövege is. Az óvás ideje és módja, valamint a visszkereseti jog tekintetében feltétlenül indokolt a váltótörvény szabályainak alkalmazása a közraktári jegy átruházására vonatkozóan, általános érvényesülésmiként ez a javaslatban szerepel - azonban nem. Például a váltóátruházás átruházza a váltóból eredő valamennyi jogot, a közraktári jegy bármely részének átruházása azonban nem.

Indokolatlan a közraktári jegyre a Pp.-nek a váltóperekre vonatkozó szabályait alkalmazni. A Pp. idevágó rendelkezései a váltóintézmény történetének egyik sajátos jelenségéből, a váltószigorból (rigor cambialis) erednek. A középkorban igen erős eljárási szigorúságból mára csak az eljárási határidők rövide maradt. A váltón kívül nincs más értékpapír, melyre ezek a rendelkezések alkalmazhatók lennének, hisz történetileg a váltószigor egyetlen más értékpapírhoz sem köthető. Alaptalan tehát a közraktári jegyet minden más értékpapírtól eltérően kedvezményezni: a Pp. eljárási kedvezménye csak a váltó kedvezménye.

11.3. Megsemmisítés

Hasonlóképpen célszerűtlennek látjuk a 39. és 40. §§-t. Az értékpapírok elvesztése vagy megsemmisülése esetén lehetőség van az *okirat megsemmisítésére* irányuló eljárás lefolytatására (105/1952. (XII. 28) MT. sz. r. 40-45. §§). Mivel a közraktári jegy értékpapír, ezért arra a 105/1952. (XII. 28) MT. sz. r. 40-45. §§ automatikusan alkalmazandók. A rendelet szabályainak megisméltése a javaslatban szükségtelen.

11.4. Bírósági letét

A 41. § tételes rendelkezéseivel kapcsolatban csak annyi kifogás merülhet fel, hogy célszerű volna a javaslatban tisztázni, milyen esetekben kerülhet sor (szükséges) a közraktári jegy bírósági letétben történő elhelyezése.

III. Információs hálózat

Megítélésünk szerint már a javaslatban utalni kellett volna a közraktárak működésével kapcsolatos, később kialakítandó intézményrendszerre: a Közraktári Információs Hálózatra.

Az engedélyezési eljárás megkönnyíthető, a kibocsátott közraktári jegyek értéke, a közraktárak forgalma folyamatosan ellenőrizhető lenne, ha a közraktárakat a törvény egy információs hálózatba való belépésre kötelezné, melynek részletes leírását egy, a törvényben kapott felhatalmazás alapján megalkotandó kormány vagy miniszteri rendelet tartalmazná.

A rendszer számos előnnyel járna. A minisztérium felügyeleti tevékenységét megalapozó adatszolgáltatás folyamatossá válhatna, a szabad raktári kapacitások pillanatok alatt felderíthetők lennének.

A hálózatban az Ipari és Kereskedelmi Minisztérium és valamennyi közraktár venne részt. Így közvetlen kapcsolatot lehetne létesíteni pl. az Árutőzsdével, ami az értékesítést és az árfolyamfigyelést jelentősen megkönnyítené, valamint a nemzetközi információs hálózatokra történő csatlakozás is gond nélkül megoldható lenne.

IV. Összefoglalás

1875-ben Apáthy István úgy fogalmazott a kereskedelmi törvény indoklásában, hogy a közraktárak felállítása „elódázhatlan szükségé vált”. Akkor a közraktárakhoz fűzött várakozás túlzottnak mutatkozott: 1913-ban Magyarországon csak 59 közraktár működött. Reméljük - módosítási javaslatunk fontolóra vételét követően - a közraktározásról szóló törvény elfogadásával a magyar Országgyűlés eleget tehet annak a mérsékelt elvárásnak, hogy előremutató módon járuljon hozzá egy igazi piacgazdaság megvalósításához, mely kellő súllyal képes megjelenni Európa mérlegén. Ehhez azonban a céljában feltétlenül indokolt javaslatnak (törvénynek) jelen állapotával szemben átgondolt, világos és jogilag egyértelmű kodifikációs értékeket kellene mutatnia